

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาค่าการใช้สินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์นิคมนาคอเรือ จำกัด อำเภอหาด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประโยชน์ที่จะได้ทราบถึงการใช้สินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์นิคม นาคอเรือ จำกัด ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการนำสินเชื่อไปใช้ของสมาชิก และ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการได้รับสินเชื่อ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษา จาก ประชากรตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์นิคมนาคอเรือ จำกัด ที่ได้รับสินเชื่อ การเกษตร ประเภท เงินกู้ระยะสั้น และเงินกู้ระยะปานกลาง จำนวน 115 คน ภายใต้อัตราการ ศึกษาว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการใช้สินเชื่อของ สมาชิกสหกรณ์นิคมนาคอเรือ จำกัด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ การออกแบบสอบถาม (questionnaire) โดยมี เนื้อหาของแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรเป็นข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มประชากร ศึกษาประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดของฟาร์ม รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก (ภาคเกษตรกรรม) และรายได้นอกภาคเกษตร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับสินเชื่อการเกษตร ประกอบด้วย สินเชื่อการเกษตร ได้แก่ ประเภทสินเชื่อการเกษตร วัตถุประสงค์ของการกู้ จำนวนเงินที่ได้รับ แหล่งเงินกู้อื่นๆ อัตรา ดอกเบี้ย และภาระหนี้สินโดยรวม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความพึงพอใจการได้รับสินเชื่อการเกษตร ได้แก่ ขั้นตอนตั้งแต่การเริ่มขอ สินเชื่อการเกษตรจนถึงการได้รับอนุมัติ จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติจากสินเชื่อการเกษตร ประโยชน์ ที่ได้รับและความรู้สึกต่อภาระหนี้

ส่วนที่ 4 ข้อมูลการใช้สินเชื่อการเกษตรในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย การนำเงินไป ใช้ในทางปฏิบัติของเกษตรกร

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการนำสินเชื่อทางการเกษตรไปใช้ในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย

(ก) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความสามารถในการชำระหนี้ ระยะเวลาการชำระคืนตามสัญญา และความสามารถส่งเสียบุตรทางการศึกษา

(ข) คุณภาพชีวิต ความรู้สึกหลังการได้รับสินเชื่อ สภาพการกินอยู่ในชีวิตประจำวัน ความพึงพอใจกับรายได้ และการดูแลสุขภาพในครอบครัว

(ค) ปัญหาและอุปสรรคหลังการได้รับสินเชื่อ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย อายุอยู่ระหว่าง 41-60 ปี มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ถึงมัธยมศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมดอยู่ระหว่าง 3-6 คน สมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่เป็นแรงงานในภาคการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน เป็นพื้นที่ของตนเอง และเป็นการถือครองในหลายรูปแบบรวมกัน ทั้งในลักษณะที่เป็นที่ดินของตนเอง พื้นที่เช่า และพื้นที่ทำฟรี การประกอบอาชีพในภาคการเกษตรส่วนใหญ่ทำสวนลำไย รองลงมาคือการทำนา และทำปศุสัตว์ ด้านอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นงานหัตถกรรมประเภทผ้าฝ้ายทอมือ สำหรับรายได้เฉลี่ยในภาคเกษตรกรรมทำสวนลำไย มีรายได้เฉลี่ยสูงสุด 32,615.80 บาท ต่ำสุดเฉลี่ยสูงสุด 7,161 บาท สำหรับรายได้เฉลี่ยนอกภาคเกษตรกรรม ข้าราชการ ลูกจ้างชั่วคราว มีรายได้เฉลี่ยสูงสุด 101,000 บาท ต่ำสุดหัตถกรรมเครื่องจักรสาน 54,000 บาท

เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน สำหรับบางส่วนที่มีการจัดทำจะเป็นการจัดทำโดยบุคคลอื่น ที่ไม่ใช่ตัวเกษตรกรเองและส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง

ด้านประเภทการใช้สินเชื่อ ส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อระยะสั้น แต่ทั้งนี้มีสัดส่วนใกล้เคียงกับสินเชื่อในระยะปานกลาง โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อทำสวนลำไยและทำนา สำหรับหนี้สินค้างชำระของสมาชิกมีทั้งสิ้น 13 ราย ส่วนอีก 62 รายเป็นหนี้สินปัจจุบัน แหล่งที่มาของเงินกู้ที่ค้างชำระเกือบทั้งหมดมาจากเครือข่าย พี่ น้อง และเพื่อนบ้าน วัตถุประสงค์ของเงินกู้ที่ค้างชำระเพื่อการปรับปรุงพื้นที่ และผ่อนสินค้า มูลหนี้ต่ำกว่า 20,000 บาท สำหรับแหล่งที่มาของเงินกู้ในปัจจุบัน พบว่ามีความหลากหลายมาก แต่ส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืมกองทุนหรือกลุ่มเฉพาะกิจ เช่น กองทุนหมู่บ้านและกลุ่มเกษตรกร รองลงมาได้แก่ แหล่งเงินกู้จากเครือข่าย พี่ น้อง และเพื่อนบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมหนี้ปัจจุบันเพื่อทำนา ทำสวนลำไย ผ่อนสินค้า และปรับปรุงพื้นที่ตามลำดับ เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องแบกรับภาระดอกเบี้ยเงินกู้มากกว่าร้อยละ 8 ต่อปี ภายใต้มูลหนี้ที่ต่ำกว่า 20,000 บาท

สำหรับการศึกษาความพึงพอใจในการใช้สินเชื่อสหกรณ์นิคมนาคอเรือ พบว่า มีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีรายละเอียดประกอบไปด้วย 9 หัวข้อ ได้แก่ ขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงการอนุมัติสินเชื่อการเกษตรเป็นไปอย่างรวดเร็ว การให้บริการอำนวยความสะดวกของพนักงานสหกรณ์ ความเหมาะสมของจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อการเกษตร สินเชื่อการเกษตรที่ได้รับสามารถแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการเกษตรกรรม ความสะดวกในการชำระหนี้กับสหกรณ์ พึงพอใจในระยะเวลาการชำระหนี้ เจ้าหน้าที่ที่มีความใจกว้างที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เจ้าหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบและมีความเสียสละ เจ้าหน้าที่ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ สหกรณ์สามารถช่วยให้สภาพการกินอยู่ในชีวิตประจำวันดีขึ้นและหากมีข้อสงสัยประการใดเจ้าหน้าที่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ ส่วนความพึงพอใจระดับปานกลางประกอบไปด้วย ความพึงพอใจในระยะเวลาการชำระหนี้ และสหกรณ์สามารถช่วยให้สภาพการกินอยู่ในชีวิตประจำวัน ส่วนความพึงพอใจระดับน้อยประกอบด้วย ได้รับประโยชน์จากคำแนะนำทางด้านการเกษตรของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ พนักงานสินเชื่อหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์มาติดตามทวงหนี้ในรอบปีที่ผ่านมาบ่อยครั้ง และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสหกรณ์

กิจกรรมในภาคการเกษตรที่มีการใช้สินเชื่อของสหกรณ์ฯ มากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมสวนลำไย ส่วนกิจกรรมนอกภาคการเกษตรที่มีการใช้สินเชื่อของสหกรณ์ฯ มากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับการครองชีพ เช่น ค่าอาหาร ค่าการศึกษาเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล ค่าเครื่องนุ่งห่ม ตามลำดับ ประเภทการใช้สินเชื่อในภาคการเกษตรเป็นไปเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตในหลายๆ กิจกรรมทางการเกษตร โดยมีปริมาณค่าใช้จ่ายในประเภทกิจกรรมสินเชื่อทางการเกษตรอยู่ระหว่าง 10,000 - 40,000 บาท ในกิจกรรมสวนลำไย สวนกระเทียม และสวนหอมตามลำดับ สำหรับปริมาณค่าใช้จ่ายนอกภาคเกษตรที่ใช้สินเชื่อทางการเกษตร อยู่ระหว่าง 5,000 - 20,000 บาท โดยส่วนใหญ่เป็นค่าผ่อนสินค้า การชำระหนี้สินเดิม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ

ระยะเวลาที่คาดว่าจะชำระหนี้ให้แล้วเสร็จอยู่ในช่วง 1 ปีและ 3 ปี โดยคาดว่าจะสามารถส่งเสียบุตรให้ได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี ด้านสภาพการดำรงชีพประจำวันเป็นไปอย่างพออยู่พอกิน (อยู่ในระดับปานกลาง) มีความพึงพอใจในระดับปานกลางสำหรับรายได้ในภาคเกษตรกรรม สำหรับการดูแลสมาชิกในครอบครัวเป็นไปอย่างอบอุ่นมีการดูแลอย่างใกล้ชิด ในขณะที่เกษตรกรยังคงประสบปัญหาในการดำเนินกิจการเกษตร แต่ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถชำระหนี้สินในปีที่ผ่านมาได้ทั้งหมด โดยมีแหล่งที่มาของเงินชำระหนี้จากรายได้ในภาคเกษตรกรรม และรายได้ทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรมรวมกัน

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพและระดับการศึกษา กับตัวแปรตามได้แก่ การใช้สินเชื่อกู้เงินและนอกภาคการเกษตร พบว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามไม่มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95%

ด้านปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการกู้สินเชื่อการเกษตรของสหกรณ์ มีเฉพาะเรื่องอัตราดอกเบี้ยที่เกษตรกรถึงร้อยละ 78.26 มีปัญหาเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่สูงและไม่มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์เศรษฐกิจ ด้านปัญหาอื่นๆ ได้แก่

1. พนักงานขาดความรู้ด้านการเกษตร ขาดเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมการเกษตร
 2. สหกรณ์ไม่มีแนวทางในการช่วยเหลือ กรณีเกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ
- จากปัญหาดังกล่าวเกษตรกรให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้
1. ให้มีนักวิชาการคอยให้คำปรึกษา แนะนำในการทำอาชีพด้านการเกษตร แนะนำในการลงทุนทางด้านการเกษตรและช่วยหาตลาดรองรับ และต้องการให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการเกษตรเพื่อช่วยเหลือหรือตอบคำถามแก่สมาชิกพร้อมทั้งให้มีการประกันราคาผลผลิต โดยการให้ความรู้ทางด้านการผลิตทางด้านการเกษตรให้กับสมาชิกและแนะแนวทางในการผลิตทางการเกษตรที่ตลาดต้องการ มีราคาดี รวมถึงคอยให้ความรู้และเทคนิคใหม่ๆเกี่ยวกับ ภาวะโรคระบาดและแนวทางแก้ไขอย่างถูกต้องและเพิ่มบทบาทในด้านการส่งเสริมอาชีพสมาชิกสหกรณ์ หรือจัดโครงการในเชิงการให้ความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพของสมาชิก
 2. ให้สหกรณ์ลดอัตราดอกเบี้ยหรือให้พักชำระหนี้หรือมีเงินช่วยเหลือแก่สมาชิก โดยพิจารณาเป็นรายกรณี

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาการใช้สินเชื่อกู้เงินการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์นิคมนาคอเรือ จำกัด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ทำการศึกษาจากเกษตรกรจำนวน 115 ราย ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 50.66 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี และ 51 - 60 และมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา ด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งสิ้น 5 - 6 คน จะเห็นได้ว่า ช่วงอายุของเกษตรกรค่อนข้างมาก อีกทั้งยังมีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ เนื่องจากขอบเขตพื้นที่ที่ศึกษาอยู่ห่างไกลจากเมืองเชียงใหม่ ในช่วง 30 - 50 ปีที่ผ่านมาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจก็ยังไม่มาก ความจำเป็นในการศึกษาเพื่อหางานในพื้นที่จึงไม่สำคัญนัก อีกทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพทางการเกษตร เกษตรกรจำนวนไม่น้อยจึงนิยมให้บุตรหลานช่วยงานด้านการเกษตรแทนการส่งเสียให้บุตรหลานได้เล่าเรียนสูง ๆ และด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ความใกล้ชิดของสมาชิกใน

ครอบครัวมีมาก การรวมกลุ่มของครอบครัวยังคงเป็นแบบดั้งเดิม เป็นไปตามวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ คือ การอาศัยอยู่ร่วมกันหลายครอบครัวในพื้นที่เดียวกัน จึงทำให้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ซึ่งการมีครอบครัวขนาดใหญ่เป็นข้อดีประการหนึ่งในการจัดสรรและใช้ทรัพยากรร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันก็มีแรงงานในครอบครัวที่พร้อมจะช่วยเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรม ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจำนวนแรงงานในภาคการเกษตรกรรม ที่มีประมาณ 1-2 คน ต่อครัวเรือน

ผลการศึกษาด้านการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินของเกษตรกร พบว่า พื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 4.30 ไร่ต่อครัวเรือน นับว่าเกษตรกรมีที่ดินถือครองขนาดพอสมควร และสามารถใช้ประโยชน์ในทางเกษตรมาโดยตลอด ทั้งนี้จากการสำรวจพบว่าพื้นที่ทำการเกษตรดังกล่าว ทำการเกษตรมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ มีการใช้ปุ๋ย ยา สารเคมี มาโดยตลอด แต่เนื่องด้วยพื้นที่เป็นพื้นที่ดอนการสะสมตัวของสารเคมีต่างๆ จึงมีไม่มาก แต่ผลของการใช้สารเคมีทำให้ปัจจุบันพื้นที่เหล่านั้นมีอาหารในดินเหลืออยู่น้อย เกษตรกรที่จะเพาะปลูกต้องทำการบำรุงดินก่อนการเพาะปลูก อีกทั้งยังต้องใช้ปุ๋ยมากขึ้น สารเคมีที่มีอัตราสูงขึ้น และนำมาซึ่งรายจ่ายทางด้านปัจจัยการผลิตที่มากตามไปด้วย โดยส่วนใหญ่ใช้ที่ดินที่การทำสวนลำไย และทำนา ผลผลิตและรายได้ที่ได้จากการทำการเกษตรก็ยังไม่เป็นที่พึงพอใจกับเกษตรกร เนื่องจากไม่สามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายทั้งหมดได้ จึงจำเป็นต้องกู้ยืมจากแหล่งต่างๆ

ประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษา คือ การจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนจะทำให้เกษตรกรทราบถึงรายได้ รายจ่าย การบันทึกข้อมูลการใช้จ่ายจะทำให้เห็นถึงรายจ่ายบางรายการที่เป็นรายจ่ายฟุ่มเฟือย รายจ่ายไม่จำเป็น การเปรียบเทียบรายรับ รายจ่าย และนำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนวิธีใช้จ่าย และก่อให้เกิดการเก็บออมอย่างเต็มใจในอนาคต แต่จากการศึกษากลับพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตรนาโคเรือจากทั้งหมด 115 แบบสอบถาม มีเพียง 5 รายเท่านั้นที่จัดทำบัญชีครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.35 และเป็นการจัดทำโดยภรรยา 4 ราย อีก 1 รายเป็นการจัดทำด้วยตนเอง จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นช่องว่างของการบริหารสามารถยืนยันได้แน่นอนว่า ครอบครัวที่มีการจัดทำบัญชีนั้นจะเป็นผู้บริหารการเงินในครัวเรือนได้ดีที่สุด และเช่นเดียวกันกับครอบครัวที่ไม่มีจัดทำบัญชีครัวเรือนก็ไม่ได้หมายความว่า จะบริหารการเงินในครัวเรือนได้ผิดพลาด เพียงแต่การจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการตัดสินใจที่ดี และให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิ (2551) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาก่อน เพราะเกษตรกรไม่เคยรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากแหล่งความรู้ได้เลย และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยจดบันทึกรายรับรายจ่ายในชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาการได้รับสินเชื่อการเกษตร พบว่าส่วนใหญ่มีรูปแบบการก่อหนี้เป็นหนี้ระยะสั้นจำนวนหนี้ทั้งระยะปานกลางและระยะสั้นอยู่ที่วงเงิน ต่ำกว่า 20,000 บาท ปีจ่ายที่ส่งผลถึงระยะในการก่อหนี้ จึงอาจเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างรายได้ ค่าใช้จ่ายในปัจจุบันการผลิตและหรือสมาชิกในครอบครัวก็เป็นได้ ด้านวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมส่วนใหญ่เป็นการก่อหนี้ที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ เป็นทำการเกษตรที่เน้นไปทางด้านการทำสวนลำไย และการทำนา และที่ไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผ่อนสินค้าทั้งเครื่องอุปโภคบริโภคและอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพด้านการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 13.91 จะพบว่า บางส่วนยังมีการใช้เงินที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักการอนุมัติหนี้ทางการเกษตรของสหกรณ์ การศึกษารายได้ในภาคการเกษตรกรรมของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า รายได้ต่อปีของเกษตรกรค่อนข้างน้อยหากเปรียบเทียบกับวงเงินกู้ยืม และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีการปลูกพืชเชิงเดี่ยวค่อนข้างมาก ผลผลิตและรายได้ที่เกิดขึ้นอาศัยพืชชนิดเดียว อีกทั้งภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงของอากาศและการเปลี่ยนแปลงไปของสภาพพื้นดินที่ไม่สมบูรณ์ดังเดิม จึงทำให้รายได้ที่เกิดขึ้นมีไม่มากนัก ซึ่งหากเปรียบเทียบกับรายได้นอกภาคเกษตรก็พบว่า มีจำนวนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ทั้งนี้รายได้นอกภาคเกษตรจะไม่กระจายตัว โดยมีเกษตรกรเพียงบางรายเท่านั้นที่มีรายได้ค่อนข้างดีมาจากการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพเสริมจากช่วงรอกการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ยังทำการศึกษาระหนี้สินของเกษตรกรที่พบว่า ส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินปัจจุบัน โดยมีแหล่งเงินกู้ที่ได้รับความนิยมคือการกู้ยืมจากกลุ่มหรือกองทุนเฉพาะกิจ อาจเนื่องมาจากเป็นแหล่งที่มีวงเงินให้กู้ยืมค่อนข้างสูง โดยมีขั้นตอนและเงื่อนไขที่ไม่มากนัก เช่น กองทุนหมู่บ้านที่รัฐบาลได้อนุมัติให้ทุกหมู่บ้านเพื่อเป็นเงินหมุนเวียนลงทุนภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งรวมไปถึงการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเพื่อช่วยเหลือผู้กู้ ทำให้การกู้ยืมจำนวนไม่น้อยเป็นไปเพื่อชำระหนี้เดิมซึ่งมีภาระดอกเบี้ยสูงกว่า อีกทั้งการกู้จากแหล่งกองทุนหมู่บ้านนี้ไม่มีกำหนดชำระคืนที่ชัดเจน หรือหากมีการกำหนดในรายละเอียดของการกู้ในแต่ละหมู่บ้าน ก็ยังสามารถผ่อนผันได้ จึงทำให้มีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่กู้ยืมจากแหล่งดังกล่าวแทนการกู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร สำหรับการกู้ยืมจากเพื่อนบ้านและเครือข่ายซึ่งยังคงมีสัดส่วนเล็กน้อย อาจเนื่องจากไม่จำเป็นต้องใช้เอกสารหลักฐานทางการเงินมากนัก หรือในบางกรณีไม่มีการทำสัญญาเงินกู้ ใช้เพียงคำสัญญาด้วยวาจาเท่านั้น จึงทำให้แหล่งที่มาของเงินบางส่วนเป็นหนี้นอกระบบที่ไม่สามารถตรวจสอบและไม่มีหลักฐานในการเรียกชำระตามกฎหมาย ทั้งนี้อาจแปลความหมายได้อีกนัยหนึ่งคือ เกษตรกรของหมู่บ้านนาคอเรือมีความสามารถในการสร้างรายได้ หรือมีเครดิตทางการเงินที่ดี แต่เป็นเครดิตทางการเงินที่ไม่สามารถตรวจสอบหรือมีหลักฐานที่ชัดเจน ไม่ได้นำเงินเข้าระบบสถาบันการเงิน จึงไม่มีข้อมูลที่จะเอื้อต่อ

การกู้ยืมจากสถาบันที่ถูกต้อง เพราะหากเปรียบเทียบภาระดอกเบี้ยในระบบและนอกระบบแล้ว ดอกเบี้ยนอกระบบย่อมมีอัตราที่สูงกว่าเนื่องจากผู้ให้กู้ต้องรับความเสี่ยง โดยไม่มีการค้ำประกันที่ถูกต้องตามกฎหมายนั่นเอง

การศึกษาความพึงพอใจในการได้รับสินเชื่อทางการเกษตรกับสหกรณ์นิคมนาคอเรือ พบว่า มีระดับค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างมาก มีเกษตรกรที่ประสบปัญหาน้อยราย ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของอัตราดอกเบี้ยและการหาผู้ค้ำประกัน โดยเกษตรกรให้ข้อเสนอแนะในเรื่องดังกล่าวว่าควรมีการยืดหยุ่นอัตราดอกเบี้ยให้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ อีกทั้งให้เจ้าหน้าที่เร่งส่งเสริมด้านการเกษตรให้ความรู้กับเกษตรกรทั้งทางด้านการเกษตรและด้านการตลาดซึ่งหากสหกรณ์สามารถทำได้จะเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะเกษตรกรเป็นผู้ร้องขอความรู้เอง แรงจูงใจในการเข้าร่วมและผลสำเร็จของการอบรมให้ความรู้ย่อมมีมากกว่าการที่หน่วยงานจัดอบรมโดยไม่ได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรเท่าที่ควร

การศึกษากการใช้สินเชื่อทางการเกษตรทั้งเพื่อกิจกรรมในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สินเชื่อได้ตรงตามวัตถุประสงค์มีเพียงบางรายเท่านั้นที่มีการใช้สินเชื่อผิดประเภทและผิดวัตถุประสงค์ โดยใช้ไปเพื่อการผ่อนชำระค่าสินค้า การซื้อรถจักรยานยนต์ ซื้อคอมพิวเตอร์ ซื้อรถยนต์ และการท่องเที่ยวตามเทศกาลต่างๆ ซึ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้เป็นการใช้สินเชื่ออย่างผิดประเภท และผิดวัตถุประสงค์ทางการเกษตรอย่างมาก อีกทั้งเป็นการเพิ่มภาระให้กับเกษตรกรในเรื่องดอกเบี้ยและค่าปรับที่อาจทวีคูณจากการผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งเครื่องมือที่จะช่วยในการตัดสินใจก่อนนี้ของเกษตรกรได้เป็นอย่างดี น่าจะเป็นการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพราะเกษตรกรเองจะเห็นกระแสเงินสดของตัวเอง เห็นถึงภาระหนี้ที่ผูกพันไปถึงอนาคต อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ การใช้สินเชื่อนอกภาคการเกษตรเพื่อการซื้อปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ 4 ประการ อันได้แก่ อาหาร ยา รักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรไม่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยรายได้ที่ทำมาหาได้เพียงอย่างเดียว สะท้อนถึงปัญหาที่จะตามมาในเรื่องของโอกาสทางการศึกษาของบุตรหลาน ความกินดีอยู่ดีของสมาชิกในครอบครัว

ผลการศึกษาในเรื่องผลที่ได้รับจากการนำสินเชื่อเกษตรกรไปใช้ในการประกอบอาชีพ ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในรายได้ในระดับปานกลาง ความกินดีอยู่ดีในชีวิตประจำวันเป็นแบบพออยู่พอกิน แต่ยังคงประสบปัญหาเรื่องการค้าเงินกิจกรรมการเกษตร โดยรายได้ที่นำมาชำระหนี้หนี้ไม่สามารถนำมาจากภาคการเกษตรแต่เพียงแห่งเดียวจำเป็นต้องนำมารายได้นอกภาคการเกษตรด้วย แสดงให้เห็นว่ารายได้ในภาคการเกษตรไม่ครอบคลุมหนี้สินด้านการเกษตรและยังไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายพื้นฐานในการครองชีพ แต่ทั้งนี้เกษตรกรยังคงให้การดูแลสมาชิกในครัวเรือนเป็นอย่างดี และมีแนวทางจะส่งเสริมบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาสูงสุด อีกทั้ง

ยังเป็นการดียิ่งที่เกษตรกรพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง ต้องการคำชี้แนะ การให้ความรู้ การอบรมทั้งทางด้านการเกษตร การตลาด การปรับปรุงดิน และพืชหรือกล่าวคือเกษตรกรมีความต้องการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาเพิ่มทักษะการผลิตภาคการเกษตรให้มากขึ้น

จากผลการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ เพศ สถานะภาพและระดับการศึกษากับการใช้สินเชื่อในและนอกภาคการเกษตร พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95%

5.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการศึกษา

5.3.1 ปัญหา อุปสรรคจากการศึกษา

1. ปัญหาอันเนื่องมาจากความละเอียดของแบบสอบถาม ที่มีความละเอียดค่อนข้างมาก มีหลายหัวข้อที่มีความคล้ายคลึงกันแต่ใช้ต่างกัน ทำให้เกิดความสับสนในการกรอกข้อมูล ส่งผลให้ข้อมูลในแบบสอบถามบางชุดมีความซ้ำซ้อนบ้าง อีกทั้งปริมาณคำถามที่มีจำนวนมาก ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้ครบถ้วนเป็นไปอย่างยากลำบาก ต้องขอความร่วมมือจากเกษตรกรสมาชิก ซึ่งต้องสัมภาษณ์เพิ่มเติมในช่วงเวลาเย็น เนื่องจากช่วงเวลากลางวันเป็นการทำงานปกติของเกษตรกร

2. การตอบแบบสอบถามในลักษณะการรักษารูปภาพจน์ เนื่องจากเป็นหัวข้อเกี่ยวกับสินเชื่อ ดังนั้นการตอบแบบสอบถามบางครั้งเป็นไปอย่างระมัดระวัง เป็นการตอบแบบกลางๆ แต่เน้นประเด็นด้านรายจ่ายที่ค่อนข้างมาก รายได้น้อย จึงทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลในบางกรณีมีความขัดแย้งกันเอง เช่น รายได้ในภาคการเกษตรน้อยไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับรายจ่าย แต่สามารถจ่ายชำระหนี้ได้ทั้งหมดด้วยรายได้ในภาคการเกษตร เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. การศึกษาความพึงพอใจในการได้รับสินเชื่อการเกษตร ขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่เริ่มจนถึงอนุมัติสินเชื่อการเกษตรเป็นไปอย่างรวดเร็วจากการศึกษาพบว่า อยู่ในระดับพอใจมาก นับเป็นสิ่งที่ดีสำหรับการตอบรับของสมาชิกแต่ปัญหาการค้างชำระยังคงมีมาก ดังนั้น สหกรณ์ควรพิจารณาให้เงินกู้แก่สมาชิกโดยศึกษาข้อมูลของสมาชิกให้ละเอียดและที่สำคัญการพิจารณาวงเงินกู้ที่สมาชิกสหกรณ์จะต้องใช้จริง ๆ ในกิจการและวัตถุประสงค์ของการใช้เงินกู้รวมทั้งหนี้สินเดิมที่มีอยู่เพราะจะทำให้สมาชิกมีหนี้สินซ้ำซ้อนกันทำให้ประสบปัญหาหนี้สินพันตัวซึ่งมีผลต่อการชำระเงินคืนเงินกู้เป็นอย่างมาก

2. การศึกษาความพึงพอใจในการได้รับสินเชื่อการเกษตร พนักงานสินเชื่อหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์มาติดตามทวงหนี้ในรอบปีที่ผ่านมาบ่อยครั้งหรือไม่จากการศึกษาพบว่า หลังจากอนุมัติสินเชื่อไปแล้วเจ้าหน้าที่ได้ติดตามทวงหนี้ในรอบปีในระดับที่น้อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดหนี้ค้างชำระสูง จากปัญหาดังกล่าวสหกรณ์ควรมีแนวทางการติดตามหนี้ หลังจากอนุมัติสินเชื่อไปแล้ว ควรติดตามการส่งชำระหนี้ของสมาชิกว่าผิดปกติหรือไม่ หากสมาชิกขาดส่งชำระเงินให้รับการติดตามตั้งแต่งวดแรก เพราะหากขาดการติดตามอย่างสม่ำเสมอจะทำให้สมาชิกเกิดปัญหาค้างชำระเป็นเงินจำนวนมากและยากต่อการชำระคืนเงินกู้ โดยหากสมาชิกค้างชำระ 1 - 2 งวด หากมีการติดตามทวงถามอย่างใกล้ชิดสมาชิกพอจะชำระได้และยังทราบปัญหาที่เกิดขึ้นกับสมาชิกโดยเจ้าหน้าที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาของสมาชิกแต่ละรายได้อย่างเหมาะสมต่อไป

3. การศึกษาพบว่า ปัญหาพนักงานขาดความรู้ด้านการเกษตรตอบคำถามด้านการเกษตรไม่ค่อยได้หรือสหกรณ์ไม่มีเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมการเกษตรให้แก่สมาชิกนั้น สหกรณ์ควรมีนักวิชาการหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคอยให้คำปรึกษา แนะนำในการทำอาชีพด้านการเกษตร แนะนำแนวทางในการผลิตทางการเกษตรที่ตลาดต้องการ รวมถึงคอยให้ความรู้และเทคนิควิทยาการใหม่ๆ และแนวทางแก้ไขอย่างถูกต้องให้แก่สมาชิกและเจ้าหน้าที่ควรมีการศึกษาความรู้ต่างๆเกี่ยวกับอาชีพของสมาชิก เพื่อที่คอยช่วยเหลือและตอบข้อสงสัยแก่สมาชิกได้

4. การศึกษาผลการดำเนินกิจกรรมการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์ นิคมนาคอเรือ จำกัด พบว่า สมาชิกประสบปัญหาในการดำเนินกิจกรรมการเกษตรร้อยละ 80.87 โดยปัญหาหลักที่พบคือ ราคาผลผลิตตกต่ำ รองลงมาได้แก่ ราคาปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูงและภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม พายุ และภัยแล้ง อีกทั้งยังพบว่ามีปัญหาในเรื่องโรคระบาด แมลงศัตรูพืชต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหายบางส่วน และในบางครั้งถึงขั้นเสียหายทั้งหมด ตลาดไม่รับซื้อ สิ่งที่กำลังมาทั้งหมดนั้นทำให้เกิดปัญหาการขาดทุนในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร จากปัญหาดังกล่าวสหกรณ์ควรมีการบริการที่รวดเร็วขึ้นในการรับข้อมูลของสมาชิก และลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลงและช่วยเหลือด้านสินเชื่อ ช่วยในเรื่องการพักชำระหนี้ให้สมาชิก ควรผ่อนชำระดอกเบี้ยประจำปี ออกเป็นงวด ๆ ควรมีการแนะนำให้คำปรึกษาเบื้องต้นในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนต่อไป และควรส่งเสริมให้ความรู้แก่สมาชิกทำการเกษตรแบบผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและลดการเสี่ยงของราคาผลผลิต

5. การศึกษาประเภทการใช้สินเชื่อตามกิจกรรมในภาคการเกษตร พบว่า กิจกรรมในภาคเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นการใช้สินเชื่อเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต อันได้แก่ สารโปแตสเซียมคลอไรด์ ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช และสารเคมีต่าง ๆ โดยกิจกรรมที่ใช้วัสดุปัจจัยการผลิตมากที่สุดคือ การทำสวนกระเทียมคิดเป็นร้อยละ 85.71 รองลงมาคือการทำนาและการทำสวนลำไยคิดเป็นร้อยละ 78.65 และ 73.19 ตามลำดับหากพิจารณาถึงองค์ประกอบนี้แล้ว พบว่าการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาสารเคมีที่เน้นการใช้ปุ๋ย ยา และสารเคมี ได้ส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค ทั้งในด้านของสุขภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญเกษตรกรยังต้องซื้อหาปัจจัยการผลิตเหล่านี้ในราคาแพง ทำให้เกิดปัญหาภาระหนี้สะสม ซึ่งนำไปสู่การขาดทุนในการผลิต ดังนั้น สหกรณ์ควรมีการจัดฝึกอบรมให้กับให้กับสมาชิกทั้งทางด้านทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อเพิ่มทางเลือกในเทคโนโลยีการเพาะปลูก เพิ่มทักษะในการใช้พื้นที่ การใช้ปัจจัยการผลิตที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับ และประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยมีเป้าหมายเพื่อที่จะพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเอง และสหกรณ์ควรให้ความรู้การทำเกษตรแบบพึ่งพาธรรมชาติ การทำเกษตรชีวภาพ หรือการทำเกษตรแบบผสมผสานให้กับสมาชิกผู้สนใจ เป็นต้น

6. การศึกษาข้อมูลการดำเนินกิจการของสหกรณ์นิคมนาค่อเรือ จำกัด ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลสมาชิก ข้อมูลพนักงาน ข้อมูลสินค้า ข้อมูลการซื้อการขายสินค้า ซึ่งเก็บในรูปแบบของเอกสาร ทำให้การสืบค้นข้อมูลเป็นไปด้วยความล่าช้า ยุ่งยากและลำบากต่อการบริหารจัดการข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในด้านการจัดเก็บข้อมูล การค้นหาข้อมูล และการนำเสนอรายงาน การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการจัดการประมวลผลข้อมูล จะทำให้ได้รับข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการทำงาน และกระบวนการทำงานภายในสหกรณ์เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น เจ้าหน้าที่สหกรณ์ควรจะมีการพัฒนาระบบการบริหารงานสหกรณ์ เพื่อช่วยลดปัญหา และความล่าช้าที่เกิดจากการปฏิบัติงานดังกล่าว โดยนำเอาระบบสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของสมาชิก ฐานข้อมูลสินค้า และประมวลผลการซื้อการขายสินค้า ตลอดจนการคำนวณเงินปันผลให้แก่สมาชิก เป็นต้น ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของปฏิบัติงานของสหกรณ์ได้ตลอดจนเป็นการเพิ่มทักษะในการใช้เทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ให้แก่เจ้าหน้าที่สหกรณ์

7. การศึกษารายได้ต่อปีของเกษตรกรจากงานหัตถกรรมนอกภาคการเกษตรไม่ว่าจะเป็นงานผ้าทอหรืองานเครื่องจักรสาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพเสริมนอกฤดูกาลเพาะปลูกและฤดูกาลเก็บเกี่ยว นั้นได้สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกเป็นจำนวนไม่น้อย โดยรายได้ของการทอผ้าและเครื่องจักรสาน มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 33,333.33 และ 18,750.00 ตามลำดับนับว่าเป็นอาชีพเสริมให้กับสมาชิก

ได้เป็นอย่างดี ถ้าการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่การใช้ในภาคการเกษตรแต่ไม่มีผลต่อหนี้สูญหรือกลับช่วยเพิ่มรายได้ของครัวเรือน อาจจะช่วยให้สมาชิกมีความสามารถในการชำระหนี้คืนได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นสหกรณ์ควรจะมีนโยบายของการให้สินเชื่อให้ครอบคลุมกิจกรรมอื่นๆของครัวเรือน นอกเหนือจากกิจกรรมทางการเกษตรให้มากขึ้น เช่น การทำหัตถกรรมในครัวเรือน การให้สินเชื่อเพื่อลงทุนค้าขาย และทำธุรกิจด้านบริการ เป็นต้น

8. การศึกษาที่พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ยังคงทำการเกษตรรูปแบบเดิม คือ ปลูกพืชเชิงเดี่ยวซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต้องปัญหาในเรื่องราคาตกต่ำ ดังนั้น สมาชิกควรพิจารณาในเรื่องของการประกอบการการเกษตรหลายประเภทรวมกันซึ่งจะช่วยลดปัญหาความเสียหายได้ สมาชิกไม่ควรปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์แต่เพียงอย่างเดียว ควรจัดเป็นรูปแบบไร่นาสวนผสมหรือเกษตรแบบผสมผสานเพราะจะทำให้การใช้พื้นที่ดินและทรัพยากรที่มีอยู่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเมื่อกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งล้มเหลว ก็ยังมีผลผลิตจากกิจการอื่นทดแทน

9. การศึกษาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิก พบว่า สมาชิกสหกรณ์นิคมนาคอเรือจากทั้งหมด 115 แบบสอบถาม มีเพียง 5 รายเท่านั้นที่จัดทำบัญชีครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.35 และเป็นการจัดทำโดยภรรยา 4 ราย อีก 1 ราย เป็นการจัดทำด้วยตนเอง ส่วนอีก 110 ราย คิดเป็นร้อยละ 95.65 ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน จะเห็นได้ว่าสมาชิกได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนน้อยมาก ทั้งที่การทำบัญชีครัวเรือนจะทำให้รู้ถึงรายรับ-รายจ่าย และสามารถวางแผนการเงินของครอบครัวได้ ดังนั้น สหกรณ์ควรให้การเอาใจใส่ดูแล และสนับสนุนให้สมาชิกมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับทั้งทางสหกรณ์และตัวสมาชิกเอง ดังนั้นสหกรณ์ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างทั่วถึงและทำอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน แจกสมุดบัญชีครัวเรือนและแนะนำการจดบันทึกให้กับสมาชิกตอนได้รับอนุมัติสินเชื่อ และควรมีการยกย่องและให้รางวัลแก่สมาชิกที่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นและให้กำลังใจแก่สมาชิกต่อไป

10. สหกรณ์ควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาองค์กร ที่มีระบบบริหารจัดการที่มีมาตรฐาน โดยมีจุดเน้นในเรื่องการมีส่วนร่วมการพัฒนาการบริการสมาชิกและพัฒนาสหกรณ์ให้เป็นองค์กรที่เข้มแข็งในการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพและได้รับความเชื่อมั่นจากสมาชิกและสังคมต่อไป โดยประเด็นที่ควรจะมีการพัฒนาได้แก่

1. ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา การจัดการองค์กร โครงสร้างและระบบบริหารงานสหกรณ์ให้ได้มาตรฐาน
2. ประเด็นยุทธศาสตร์การบริหารทุนที่เอื้อต่อความมั่นคงของสหกรณ์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก

3. ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการนัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก
4. ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและข้อมูล
5. ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนากุศลกร

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการปรับปรุงแบบสอบถามในมีความรัดกุม และชัดเจนมากขึ้น ลดข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการชี้เฉพาะตัวบุคคล
2. ผลการศึกษาเป็นเพียงแนวทางเบื้องต้น เนื่องจากช่วงที่ทำการศึกษาคือในช่วงที่เกิดภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว ดังนั้นก่อนที่ผู้สนใจจะทำการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์การใช้สินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์นิคมนาคอเรือ จำกัด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งต่อไป ควรทำการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วนและปรับปรุงให้เหมาะสมกับช่วงเวลานั้นๆ เสียก่อน เพื่อผลการวิเคราะห์ที่ถูกต้องและแม่นยำ
3. การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสมาชิกที่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและกลุ่มสมาชิกที่ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการใช้สินเชื่อทางการเกษตร และการบริหารจัดการสินเชื่อ
4. ควรศึกษาแบบแยกประเภทของสินเชื่อ ระหว่าง ระยะสั้น ระยะปานกลาง เพราะมีความแตกต่างกันในเรื่องต่างๆ เช่น จำนวนสินเชื่อ วัตถุประสงค์ในการขอสินเชื่อ ระยะเวลาในการชำระคืน เป็นต้น
5. ควรศึกษาการวิเคราะห์การดำเนินงานของสหกรณ์นิคมนาคอเรือ จำกัด
6. ควรศึกษาการดำเนินงาน การวางแผนการจัดการการให้สินเชื่อของสหกรณ์นิคมนาคอเรือ จำกัด